

La Política Energètica de la Unió Europea i la competitivitat econòmica

Francesc Bonvehí
The Open Energy Initiative

1. Preàmbul

La política energètica de la Unió Europea s'inscriu en el marc global dels objectius de mitigació del canvi climàtic seguint els acords establerts en les successives conferències COP, en particular en la limitació de les emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Aquesta política topa amb diferents obstacles:

- La diversitat d'objectius i de recursos naturals disponibles dels diferents països integrants de la UE.
- La dificultat de validar la consecució dels objectius programàtics.
- La inèrcia pròpia dels sistemes energètics internacionals sovint condicionats pels preus de les energies primàries i també per la capacitat d'inversió de cada país.

Els vectors dominants de la política energètica europea actual es fonamenten en intensificar l'electrificació global de l'economia i l'eficiència energètica.

Els sistemes elèctrics europeus encara estan lluny d'una integració total, s'hi oposen tant les barreres físiques entre els diferents subsistemes nacionals, com l'adequació de cadascun d'ells al potencial de la generació distribuïda, en general renovable.

Aquesta comunicació breu al 4rt Congrés dels Economistes pren com a referències diverses intervencions realitzades en el marc dels 9è (1) i Xè (2) Congressos d'Energia de Catalunya com també de les jornades sobre els Mercats Elèctrics organitzades conjuntament entre la Taula Interprofessional de l'Energia i la Comissió de Sostenibilitat del Col·legi d'Economistes de Catalunya (3).

Atesa la seva rellevància i pertinença, també es fa referència al informe elaborat per Mario Draghi (4) i presentat el setembre d'enguany al Parlament Europeu.

2. Els preus de l'Energia elèctrica

L'energia elèctrica és un tret bàsic de les economies avançades i vector determinant de la Transició Energètica arreu del món segons defensa l'Agència Internacional de l'Energia en els seus informes periòdics.

En els preus finals al consumidor, particular o industrial, es constata que depenen molt de les condicions que determina cada bloc econòmic, en funció dels seus interessos generals i de les polítiques impositives o de subsidis de cada país.

D'aquesta qüestió n'hem parlat en diverses jornades, més particularment a la jornada "Del mercat elèctric central als PPAs" feta a l'Institut d'Estudis Catalans el 8 de novembre de 2023(5).

La taula adjunta elaborada a partir de dades disponibles a la plataforma Statista (6) mostra els preus finals, tot comprés, en els sectors residencial i industrial els anys 2023 i 2022, d'uns quants països representatius:

País	€/Mwh	€/Mwh
	Residencial any 2023	Industrial any 2022
Irlanda	432,40	
Italia	414,00	306,00
UK	368,00	222,60
Alemanya	368,00	198,12
Dinamarca	349,60	213,72
França	257,60	133,53
Espanya	220,80	223,08
Noruega	128,80	187,20
USA	147,20	86,52
Mèxic	101,02	
Rússia	55,20	
Xina	73,60	
Índia	73,60	
Japó	184,00	128,04
Àrab Saudita	46,00	
Qatar	27,60	
Iran	1,84	

Es evident que la diferència de preus entre dues economies de mercat com la UE i els USA és considerable. Les diferències també són molt importants amb els països d'economia d'estat o els països productors de petroli i gas natural.

3. Aspectes rellevants de la comparativa UE vs USA

Crec que és interessant centrar-nos en la comparativa amb els USA.

Cal recordar que als USA cada estat és lliure de establir les condicions del seu propi mercat, per tant els preus varien entre estats com a la UE, però la mitjana als USA és clarament inferior a la que han tingut els estats membres de la UE.

Certament un dels factors principals rau en el fet que a la UE hi ha molts menys recursos naturals propis. Tanmateix, com assenyala el Informe Draghi, existeixen altres factors que expliquen la diferència, entre ells destaquem la falta de compres agrupades de productes petrolífers per part dels conglomerats energètics de la UE, de forma que els compradors tinguin un pes decisiu enfront dels subministradors. Mesura que s'inscriuria plenament dins de la política de la seguretat del subministrament.

Altres aspectes rellevants són el fet que les inversions en infraestructures per renovables i xarxes són insuficients i avancen lentament. Alhora alguns aspectes dels mercats de derivats contribueixen a la volatilitat dels preus.

Tanmateix ens centrarem en dos aspectes també assenyalats a l'Informe Draghi, la taxació estatal i la fixació dels preus de l'electricitat en el mercat únic diari.

4. La taxació estatal

La taxació estatal que ja hem abordat en les 8 jornades sobre els Mercats Elèctrics dutes a terme al Col·legi d'Economistes de Catalunya és una qüestió que ve de lluny però continua sent d'actualitat en aquesta tardor del 2024. El volum d'impostos suportats pel sector ener-

gètic a Europa és tradicionalment molt més alt que als USA, on es pot limitar a una Sales tax del 5 % com a molt.

5. El mercat marginalista diari

Un altre aspecte a tenir en compte en els preus finals als consumidors i usuaris té veure amb el sistema de fixació del preus en el mercat únic diari de l'electricitat.

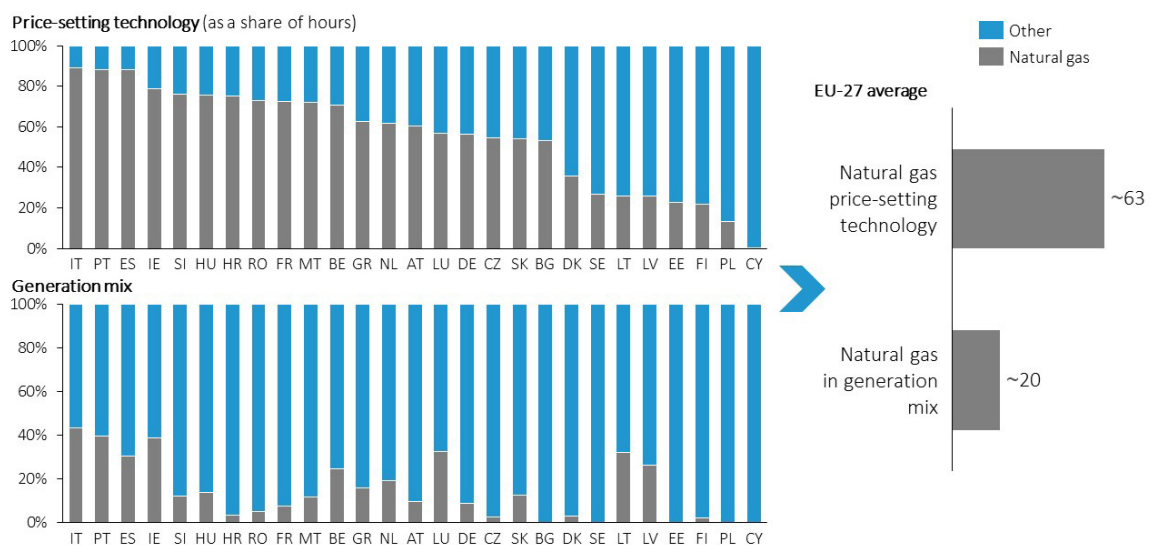
Aquest tema també l'hem tractat al seminari del 23 de febrer de 2023 en el marc del Xè Congrés d'Energia de Catalunya i en la jornada del 24 de febrer del 2022 del 9è Congrés d'Energia de Catalunya. Les opinions i postures dels diferents ponents han estat sovint contraposades.

De fet l'any 2023 va haver-hi un debat a la pròpia UE sobre la reforma del mercat elèctric sense que finalment es produís cap canvi fonamental sobre el sistema vigent basat en el principi del *pay as cleared*.

El problema bàsic rau en el fet que a la UE el preu final de l'energia elèctrica és fortament dependent de la volatilitat del preu d'una font energètica, el Gas Natural, que la UE no controla. Entre altres raons perquè les qüestions relacionades amb la geopolítica són imprevisibles com s'ha pogut comprovar durant la crisi energètica del 2021-22.

Es dona la paradoxa que durant l'any 2022 el gas natural va determinar el preu de l'electricitat a la UE en un 63 % del temps mentre que la part del gas natural en el mix elèctric generat de la UE va ser del 20 %. Aquesta situació es va reproduir en diferents èpoques, abans o després de la crisi energètica.

Aquesta imatge d'esquerra és extreta de l'informe Draghi i permet comparar el pes del gas natural en el preu del mercat diari amb el seu pes en el mix de cada país

Una altre conseqüència del mercat marginalista actual de la UE consisteix en el fet que, malgrat la creixent penetració d'electricitat renovable amb costos de generació baixos, el preu final als consumidors continua sent alt, fixat incomprensiblement per la volatilitat del preu d'un del components del mix elèctric en tots els països.

6. Panorama del Gas Natural a Espanya

Atesa la transcendència del gas natural en l'economia energètica actual, clourem aquesta breu comunicació amb unes dades globals sobre la situació del gas natural a Espanya.

Segons dades elaborades per CORES l'any 2023 (7), les importacions de gas natural foren de 396.975 Gwh, repartits entre gas natural líquid transportat amb vaixells i gas natural arribat per gasoducte.

- GNL: 65,5 %
- Gasoducte: 34,5 %

La procedència d'aquest gas és principalment

- Argèlia: 29,28 % · 116.252 Gwh
- USA: 20,87 % · 82.858 Gwh
- Rússia: 18,31 % · 72.690 Gwh
- Nigèria: 13,56 % · 53.854 Gwh
- Qatar: 3,57 % · 14.170 Gwh
- Guinea Ecuatorial · 0,47 % · 1.891 Gwh

La mitjana del consum durant el 2024 ha estat de 5.587 Gwh/mes per generació d'energia elèctrica (22,32%). L'ús convencional ha estat de 19.443 Gwh/mes (77,68 %).

7. Conclusions

La dependència d'Europa dels combustibles líquids i gasosos ha estat d'antuvi molt acusada. Per raons estratègiques, mediambientals i econòmiques la política energètica de la Unió Europea passa per electrificar el consum energètic en tot tipus d'activitats, tant empresarials com privades.

L'informe Draghi ha fet palesa la influència decisiva dels preus del gas natural en els preus finals de l'energia elèctrica per tot tipus de consumidors. En la mesura que aquests preus es mantenen alts i subjectes a una volatilitat considerable, és evident que comporten una trava important per assolir els objectius d'electrificació i descarbonització de l'economia europea.

Atès que els preus de mercat de l'energia elèctrica venen determinats principalment pel sistema de mercat marginal *pay as cleared* vigent, es fa palès que l'anunciada reforma del mercat elèctric de l'any 2023 no ha modificat en res els problemes energètics de fons de la Unió Europea, ni per tant millorar-ne la seva competitivitat econòmica.

8. Referències Bibliogràfiques

- 1 9é Congrés d'Energia de Catalunya "El futur de l'Energia a Catalunya" – 24 de febrer de 2022.
- 2 Xè Congrés d'Energia de Catalunya "Política Energètica i Mercats Elèctrics" – 23 de febrer de 2023.
- 3 Mercats Elèctrics – Cicle de jornades anuals del Col·legi d'Economistes de Catalunya i la Taula Interprofessional de l'Energia, des de 2017 a 2024.
- 4 The future of European competitiveness – Mario Draghi – September 2024
- 5 Jornada "Del mercat elèctric central als PPAs". Institut d'Estudis Catalans – 8 de novembre de 2023.
- 6 Statista Research Department.
- 7 CORES, Corporación de Reservas Estratégicas de productos petrolíferos.